

Alpok-Adria Könyvtáros Találkozó

Győr, 1993. október 6-7.

A fennállásának 15 éves évfordulóját ünneplő Alpok-Adria Munkaközösség tevékenységével jelentősen hozzájárult a Keleti-Alpok térségben a határok nyitottságához, az emberek és gondolatok zavartalan cseréjéhez, a gazdasági, tudományos, kulturális együttműködés javításához. Ebben az együttműködésben a könyvtárak 1989 novemberétől vesznek részt. Ekkor hívták meg az olaszországi Schioba a régió legnagyobb közművelődési (általános tudományos) könyvtárainak vezető munkatársait. (A tanácskozásról részletesen ld. Szabó Imréné: Közművelődési könyvtárak a kilencvenes években. Az Alpok-Adria Közösség és a könyvtárak = *Könyvtári Figyelő*, 1990. 3-4. sz., p. 339–347.)

Itt alakult meg az Alpok-Adria Közművelődési Könyvtári Munkacsoport, melynek feladata az érintett területek könyvtárai számára a közös feladatok megfogalmazása, javaslatok kidolgozása, a munka koordinálása.

A bizottság kisebb-nagyobb megtorpanásokkal működött, néhány részterületen határozatok, illetve eredmények is születtek, de a könyvtárak közötti tényleges információáramlás, a jól kiépített kapcsolatok mind ez ideig nem valósultak meg, inkább csak a kívánság szintjén léteztek. Az Alpok-Adria terület egészét átfogó találkozót 1989 óta nem hívták össze, a megtartott rendezvények nem érintettek minden – tagként regisztrált – megyét, tartományt. Ezért fogadták valamennyien egyértelmű tetszéssel a találkozás lehetőségét Győrött 1993 októberében, melyet a Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesülete és a Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár javaslatára a Győr-Moson-Sopron Megyei Közgyűlés alelnöke kezdeményezett az Alpok-Adria Munkaközösség Kulturális Bizottságában. Indokoltá tette a kölcsönös tájékoztatást, tájékozódást az is, hogy a schioi találkozó óta jelentős változások történtek több érintett ország könyvtárügyében.

A győri rendezvény így két fő témacsoportot fogott át: 1. A társadalmi rendszer változása és hatása a könyvtári tevékenységre, illetve a készülő könyvtári törvények ismertetése; 2. A közművelődési könyvtárak együttműködése és egy információs bázis felállításának lehetőségei az Alpok-Adria térségben.

A meghívott tagországok, illetve tartományok – Bajország kivételével – valamennyien képviseltették magukat. Vendégek érkeztek Ausztriából, Horvátországból, Olaszországból, Szlovéniából és megfigyelőként Csehországból. Magyarországot a hivatalos küldötteken kívül Baranya, Győr-Moson-Sopron, Somogy, Vas és Zala megye érdeklődő könyvtárosai is szép számmal képviselték. A nyitó előadást *Papp István*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgató-helyettese, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének főtíkára tartotta: A rendszerváltozás hatása a magyar könyvtárügyre címmel. A különféle könyvtártípusok helyzetét elemezve előljáróban leszögezte, hogy a könyvtárak fejlődése nagyjából az európai trendek mentén haladt. Ez igaz a szocializmus évtizedeire is, bár a fáziskéséssel mindig számolnunk kellett. Az 1960-

as évektől erősödött a nyugati könyvtárakhoz való igazodásunk, miközben megjelentek a hibás elképzelések, a voluntarizmus, az állami centralizáció, a fölösleges megkettőzések, a személyi erőforrások szétforgácsolt, alacsony színvonalú, hatékonyságú felhasználása. A végeredmény azonban mégis egy, a társadalmi elvárásoknak többé-kevésbé megfelelő, a világ könyvtárügyével párbeszédet folytatni tudó működőképes könyvtárügy. Alapvető követelményként határozta meg az előadó a könyvtári és információs szolgáltatások rendszerszerű működtetését, és rámutatott, hogy a könyvtár- és tájékoztatásügy fejlesztését nem lehet kizárólag a fenntartó szervek spontaneitására bízni. Indokoltnak tartja egy országos könyvtári alap létrehozását. Figyelmeztetett a társadalmi kontroll fontosságára, arra, hogy azok ellenőrizzék a könyvtárak működését, azok állapítsák meg a szolgáltatások fejlesztésének irányait, akik a leginkább és közvetlenül érdekeltek.

Papp István előadását követően *dr. Durda Mesic*, a Zágrábi Nemzeti és Egyetemi Könyvtár munkatársa mondta el véleményét a horvátországi változásokról. Helyzetüket nehezíti – fejtette ki –, hogy a megoldásra váró feladatok végrehajtását a háborús körülmények is akadályozzák. Abban a helyzetben vannak, hogy sok mindent megkérdőjeleznek, s azt gondolják, mindent el kell vetni, esetleg azt is, ami jó volt az elmúlt években. Országukban a közigazgatási változások következtében megduplázódott a régiók száma (tízről húszra emelkedett), és az újonnan kialakított központi könyvtárak többsége nem alkalmas a területükön működő könyvtárak feladatainak koordinálására.

Szólt Mesic asszony a privatizáció példás és kétes eredményeiről, a könyvkiadás visszasságairól, a könyvtárak nehezedő helyzete és az irántuk megnyilvánuló társadalmi igény között feszülő ellentétéről, az előző időszak törvényi szabályozásának alkalmazhatatlanságáról.

Utolsóként az állományalakítás új dilemmáit említette meg, melyet részletesen *Tuba László*, a győri megyei könyvtár igazgatója fejtett ki az érdeklődők előtt. (A téma időszerűségét jelzi, hogy az MKE 25. vándorgyűlésén is szép számú közönséget vonzottak az e tárgyban elmondottak, köztük a fent említett előadás is. A szaksajtóban való közreadása miatt ismertetésétől eltekintünk.

A szlovén közkönyvtárak jelenlegi helyzetéről *Silva Novljannak*, a ljubljanei Nemzeti és Egyetemi Könyvtár munkatársának felolvasott dolgozatából értesülhetett a hallgatóság. Eszerint a ma is működő szlovén könyvtári hálózati rendszer a hetvenes évek elején alakult ki, és a szakma véleménye szerint az alapkoncepciót annak ellenére változatlanul kell hagyni, hogy az alkotmány módosítás előtt áll. Kitért írásában a finanszírozás kérdéseire, arra, hogy a rosszul értelmezett takarékoság érdekében az egymástól eltérő feladatú kulturális intézmények gyakori összevonása milyen károkat okoz a könyvtárak munkájában.

Valamennyi résztvevőt élénken foglalkoztatta a könyvtári törvény helyzete a különböző országokban. Mind az olasz, mind az osztrák előadó, *Giorgio Lotto*, a Schioi Városi Könyvtár igazgatója, illetve *Werner Molitschnig*, a Karintiai Könyvtári Ellátó Szervezet (Büchereistelle) vezetője alapvető problémának ítélte a könyvtári törvény hiányát országában. G. Lotto véleménye szerint a törvény keretében kellene feltételként megfogalmazni a könyvtárak együttműködését. Mivel hiányzik a törvény, hiányzik az Itáliában működő különböző típusú könyvtárak szerepének meghatározása és feladataik megfelelő összehangolása is. A könyvtári rendszerek fontosságát hangsúlyozta W. Molitschnig is. Ausztriában sincs átgondolt regionális hálózat kiépítve,

amely központi szolgáltatásokat kínálna, de nincs kielégítő képzés és finanszírozás sem. Hiányzik az a rendszerszerű működés az intézmények között, amely lehetővé teszi, hogy a kisebb könyvtárak lehetőségeik kimerülése esetén nagyobb könyvtárakra támaszkodhatnának.

A fenti hiányosságokat – vélekedett az előadó – csak a tartományi és szövetségi szintű könyvtári törvény megalkotása fogja megszüntetni. Ezek nélkül a nemzetközi színvonalat még csak megközelíteni sem tudják. A törvényelőkészítő munkálatokat a tervek szerint 1993. év végéig kellett befejezniük.

Az új magyar könyvtári törvény előkészítéséről, a törvénytervezet tartalmáról, az ezzel kapcsolatos álláspontokról *Sóron László*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője adott tájékoztatást. (Fentiekkel a szaksajtóban, előadásokon, vitákon szembesülhetett a hazai könyvtarostársadalom.)

Nem közkönyvtári területet érintett, de nagy érdeklődés kísérte *Walter Neuhauser*, innsbrucki egyetemi könyvtárigazgató – aki egyúttal az Osztrák Könyvtárosok Egyesületének elnöke – referátumát, melyet Az új törvény az egyetemi szervezetről és hatása az osztrák könyvtárügyre címmel tartott meg. Annak következményeit elemezte, hogy az ez idáig közvetlenül minisztériumi felügyelet alatt álló, önálló intézményként működő egyetemi könyvtárak, melyeknek nemcsak az egyetemi oktatók és hallgatók ellátása a feladata – pl. egyúttal tartományi könyvtárak is –, hogyan lesznek képesek a rájuk háruló követelményeknek megfelelni, ha az új rendelkezések értelmében a rektor hatáskörébe kerülnek mint „szolgáltató intézmények”. Bizonyos, hogy az egyetemek fenntartásába kerülő könyvtárak az egységes állami könyvtárügy végét jelentik Ausztriában – vontta le *W. Neuhauser* a konklúziót. (Az előadás szövege a *Tudományos és Műszaki Tájékoztató* c. folyóiratban olvasható lesz.)

A második témacsoport bevezető gondolatait *Mezei György*, a Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesületének elnöke fogalmazta meg, egy információs központ

felállításának, az Alpok-Adria térségben működő közkönyvtárak egymás közötti kapcsolattartásának lehetőségeit taglalva.

Majd a zágrábi könyvtárosok ismertették ezen intézmények információs rendszerére kidolgozott tervezetüket. A számítógépes rendszer kialakítása azonban a magas költségek miatt még nem kivitelezhető.

A konferencia Mezei György javaslatát fogadta el, miszerint készüljön címjegyzék az érintett területen található, legalább 30 000 lakosú városok könyvtáiról, ezek legjellemzőbb, illetve legfontosabb adatait tartalmazva. A koordinációt Győr vállalta.

A második nap délutánján az Alpok-Adria Munkaközösség Közművelődési Könyvtári Munkacsoportjának képviselői szűkebb körben tanácskoztak. Megerősítették a címjegyzék kiadásának szükségességét, amely egyébként az egyetemi könyvtárakról már elkészült. Határoztak a közösség közművelődési könyvtárainak kialakulását, történetét tárgyaló kiadvány megjelentetéséről is. Egy új, illetve felújított horvátországi közművelődési könyvtárban, előreláthatólag 1995-ben, kiállítás terveznek, ahol az országban készített könyvtári bútorokat, használati tárgyakat kívánják bemutatni. Megerősítették egy ösztöndíj létesítésének szükségességét, melynek segítségével 3-4 hetes tanulmányúton vehetnek részt a tagországok könyvtáraiban dolgozó munkatársak. Valamennyi tag egyetértésével találkozott az a megállapítás, hogy érdemes a kialakult kapcsolatokat folytatni, és a találkozásokat rendszeressé tenni.

A közös teendők megbeszélése 1994-ben Szlovéniában folytatódik.

Dr. Szabó Imréné

Honismereti tanácskozás Mezőkövesden

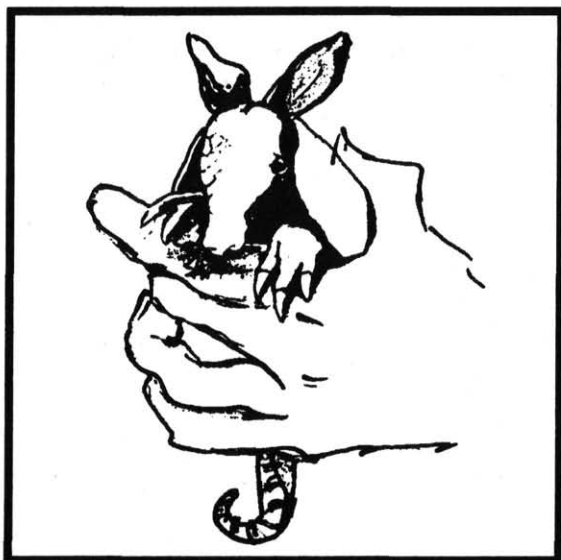
Az Országos Honismereti Szövetség és a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Honismereti Bizottság szervezésében Mezőkövesd, Matyóföld „fővárosa” adott otthont a honismereti periodikák, kiadványok immár hatodik országos szerkesztői konferenciájának.

A március 25–27-ig tartott tanácskozáson jelen volt *dr. Kanyar József*, az Országos Honismereti Szövetség elnöke, *dr. Halász Péter* alelnök és *Barta Éva* titkár is. Az ország megyéiből mintegy 60 honismereti aktivista gyűlt össze. (Somogyot *G. Jáger Márta*, *Károly Irma* és *Sipos Csaba* képviselte.)

Rémiás Tibor, a Honismereti Bizottság megyei titkára, a helyi *Szülőföldünk* folyóirat szerkesztője üdvözölte a tanácskozás résztvevőit, majd Kanyar József elnöki megnyitója következett.

Kanyar József hangsúlyozta, hogy a magyar történelem tanításának vissza kell kapnia a megfelelő rangját. Beszélt a honismeret megnőtt szerepéről az új Nemzeti Alaptantervben. Külön kiemelte a honismereti kiadványozás fontosságát. Szólt arról, hogy immár megvan a történeti rálátás a második világháború utáni időszakra is. A új Nemzeti Alaptanterv új Ratio Educationis is lehet – mondta Kanyar József.

Ezután *Pap János* polgármester emelkedett szólásra. Röviden ismertette a tanácskozás színhelyének, a Szent László Gimnáziumnak a történetét. (Az impozáns épület 1911-ben nyílt meg.) Beszélt a Mezőkövesd történetét és népművészetét bemutató

videófilm születéséről. (A nagy élményt nyújtó videófilmet a tanácskozás résztvevői az első nap záróprogramjaként tekinthették meg.)

A polgármesteri köszöntő után *Nagy Károly*, a Honismereti Bizottság megyei elnöke tartott tájékoztatót. A tájékoztatóban pontokba szedte a megye honismereti munkájának eredményeit és távlatait egyaránt. Hogyan maradt meg mindmáig a honismeret? – kérdezte Nagy Károly és meg is adta rá a választ: akik létrehozták, tudták, hogy szükség volt, van és lesz rá. Nagy Károly a honismereti képzés legfontosabb feladatának a téveszméktől mentes magyarságtudat kialakítását jelölte meg. Beszült a *Szülőföldünk*, a megye honismereti folyóirata történetéről, megújításáról is. (A szép kiállítású folyóirat legutolsó számát a tanácskozás minden résztvevője megkapta.)

A tanácskozás második napja, március 26-a volt a legzsúfoltabb. Ekkor hangzott el a legtöbb előadás és hozzászólás.

A résztvevőket Kanyar József – aki délelőtt elnökölt – köszöntötte, majd elsőként Rémiás Tibor előadása következett. Rémiás Tibor az 1992–93-ban megjelent honismereti kiadványokról, periodikákról tartott tájékoztatót. (Nekünk, somogyiaknak különösen örvendetes, hogy a *Somogyi Honismeret* immár hosszú évek óta a rendszeresen megjelenő honismereti periodikák közé tartozik.) Beszült továbbá a kiadványozás intézményi és anyagi hátterének a fontosságáról, és arról is, hogy mennyire érzik ezt magukénak a helyi önkormányzatok. Szólt az egyes periodikák tartalmi felépítéséről, a szerkesztési elvekről, az „amatőr” és „profi” szerzők oly sokszor vitatott kérdéséről. Itt a döntő szempont csak a minőség lehet. Az évfordulókról szólva Rémiás Tibor kiemelte a honfoglalás 1100. évfordulójának méltó megünneplését.

Rémiás Tibor után *Kováts Dániel* főiskolai tanár emelkedett szólásra, aki a kistelepülések helytörténeti munkafüzeteinek jelentőségéről beszélt. Ép lelki élet nincs a szülőföld szeretete nélkül – mondotta, Németh Lászlóra utalva. Szólt arról is, hogy az iskola szerepe nélkülözhetetlen a helyismereti nevelésben. De a helyismeretre nevelés ne divat legyen, ne nosztalgizálás.

Kováts Dániel után *Halász Péter* érdekes felmérését ismerhettük meg *Honismeret a helyi sajtóban* címmel. Halász Péter hangsúlyozta, hogy az ilyen felmérés azért is számos tanulsággal szolgál, mert a helyi lapokat többen olvassák, mint a speciális honismereti kiadványokat. Az Országos Széchényi Könyvtárban átnézett 30 helyi lapból 23-ban talált Halász Péter honismereti vonatkozásokat, természetesen nagyon változatos szóródásban és rendszertelenül. A legtöbb (43%) helytörténeti anyag volt. A felmérés szerint a helyi sajtóban egyre jobban kezd visszaszorulni a honismeret. Halász Péter arra is utalt, hogy elsősorban a horoszkópok, a különböző, erőszakról szóló tudósítások szorítják ki a honismereti anyagot. Halász Péter javasolta, hogy a megyei honismereti egyesületek erősítsék kapcsolataikat a megyei lapokkal, hiszen ez a honismeret „külpolitikája”. Ha egy ledöntött nemzet újjá akarja építeni magát, szüksége van a hagyományőrzés minden porszemére – utalt Halász Péter Kodály Zoltánra, előadása zárószavaival.

Halász Péter után *Havassy Péter* megyei múzeumigazgató előadása következett, *Közgyűjtemények honismereti kiadványozása* címmel. Havassy Péter nemcsak címet sorolt fel, hanem rövid történeti áttekintést is nyújtott a honismereti kiadványozás múltjáról és jelenéről. (A Somogy Megyei Levéltár az elsők között volt az évkönyvek megjelentetésében.) Azt is hangsúlyozta, hogy a könyvtár a honismeret szempontjából talán a legfontosabb intézmény, hiszen minden kis településen elérhető. Különösen fontosnak tartotta az előadó a *Tájak, Korok, Múzeumok* (TKM) népszerű, színes sorozatát a honismereti kiadványozásban.

Az előadások után számos hozzászólás hangzott el. A megyék képviselői készülõ vagy elkészült honismereti kiadványokról (olvasókönyvek, tankönyvek, szöveggyűjtemények, kalendáriumok, monográfiák stb.) szóltak.

Barta Éva, az Országos Honismereti Szövetség titkára utalt arra, hogy 1995-ben nemcsak országos honismereti akadémia, hanem konferencia is lesz. Szólt a honismereti mozgalom intézményi és szervezeti háttéréről is, majd az „amatőr” és „profli” kérdéstről. Hangsúlyozta azt is, hogy a rövidesen megrendezendõ EXPO során milyen eredményesen lehet kihasználni a honismeret és az idegenforgalom kapcsolatát. (A mezőkövesdiek szép videófilmje már erre az alkalomra készült.)

Sipos Csaba, a *Somogyi Honismeret* szerkesztője röviden bemutatta az immár 24 éves megyei folyóiratot, a Somogy Megyei Honismereti Egyesület és a Megyei és Városi Könyvtár szoros együttműködését a *Somogyi Honismeret* folytonosságában.

A délutáni tanácskozáson Halász Péter elnökölt. Először a Matyóföld kutatói – *Barsi Ernő, Sárközy Zoltán, Benkóczy György, Kápolnai Iván, Répánszky Zoltán, Kiss József, Pető Margit, Cseh Károly* – a tájegység elkészült és készülő honismereti kiadványait ismertették. A gazdag matyóföldi kiadványok minden résztvevőt meggyőztek arról, hogy itt is megvalósul a honismeret egyik fontos célkitűzése: a hely szelleme a szellem helyévé is válik egyben.

A matyóföldi honismereti kiadványok színes bemutatása után is számos felszólalás hangzott el. *Éri István*, a TKM főszerkesztője dinamikus hangú felszólalásában részletesen beszélt a sorozat eredményeiről és terveiről. A TKM-ben az idén már az 500. szám fog megjelenni. (A konferencia valamennyi résztvevője megkapta a TKM katalógusát az 1979-ben indult sorozat eddig megjelent füzeteiről.)

Tatárné Lecza Jolán hangulatos nyelvi ízekkel beszélt a Mindszenti honismereti munkáról, a megyei helyi lapok kapcsolatairól.

Kanyar József felszólalásában arról beszélt, hogy megérett az idő a különböző honismereti kiadványok díjazására, amely egyúttal a megyék közötti minőségi versenyt is jelent. Sürgette egyúttal a tájegységi tanácskozások megvalósítását, utalva a Balaton súlyos problémáira. Szólt a honismereti nemzeti kátéről és arról is, hogy sürgősen megoldandó a helytörténeti olvasókönyvek bírálati tanácskozása is.

Huszár János a pápai, *Gyüszri László* a tatai honismereti kiadványokról adott érdekes tájékoztatót.

A második nap végén a résztvevőknek különlegesen szép élményben volt részük. Este a Szent László Gimnáziumban megtekinthették a Matyó Népművészeti Egyesület fergeteges népitánc-bemutatóját. A konferencia zárónapján *Fügedi Márta* és *Berecz Lászlóné* kalauzolásával a tanácskozás hallgatói Mezőkövesd műemlékeivel és nevezetességeivel ismerkedhettek meg. A résztvevők egyöntetű véleménye szerint a példásan szervezett mezőkövesdi országos honismereti konferencia az utóbbi évek egyik legsikerültebb tanácskozása volt, egyszerre nyújtva gazdag élményt és tapasztalatcserét.

Dr. Sipos Csaba